

نامی برای همیشه

نگاهی به تاریخ خلیج فارس

نامی برای همیشه

نگاهی به تاریخ خلیج فارس

عبدالکریم مشایخی

ناشر: انتشارات کانون اندیشه جوان

چاپ اول: ۱۳۸۹

شمارگان: ۲۵۰۰

قیمت: ۲۸۰۰ تومان

لیتوگرافی، چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات

کانون اندیشه جوان

سرشناسه: مشایخی، عبدالکریم، ۱۳۳۱ -

عنوان و نام پدیدآور: نامی برای همیشه: نگاهی به تاریخ خلیج فارس / عبدالکریم مشایخی.

مشخصات نشر: [تهران]: کانون اندیشه جوان، ۱۳۸۹.

مشخصات ظاهری: ۱۶۶ ص.

قیمت: ۲۸۰۰۰ ریال شابک: 978-600-159-056-6

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابخانه: ص ۱۶۷-۱۷۱، همچنین به صورت زیرنویس.

عنوان دیگر: نگاهی به تاریخ خلیج فارس.

موضوع: خلیج فارس - تاریخ

شاسه افزوده: کانون اندیشه جوان

رده‌بندی کنگره: ۱۳۸۹ ۵۷۵۲ ۵۷۵۲/۴ ۲۱۳۴۱ DSR

رده‌بندی دیوبی: ۹۵۵/۷۳۵

شماره کتابشناسی ملی: ۲۰۷۷۹۰۲

فروشگاه و نمایشگاه دائمی: تقاطع بزرگراه شهید مدرس و خیابان شهید بهشتی.

پلاک ۵۶ تلفن: ۸۸۵۰۵۴۰۲ - ۸۸۵۰۳۳۴۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

۹	پیشگفتار
۱۳	مقدمه
۱۵	فصل اول: جغرافیای طبیعی، حدود و وسعت خلیج فارس
	۱۸ گستره نام خلیج فارس در منابع تاریخی. ۲۰ نام خلیج فارس در منابع دوران اسلامی. ۲۳ نقش سر چارلز بلگریو در تغییر نام خلیج فارس.
۲۵	فصل دوم: خلیج فارس در دوران باستان
	۲۹ خلیج فارس در دوران سلوکیان، اشکانیان و ساسانیان.
۳۵	فصل سوم: خلیج فارس در دوران اسلامی
	۳۸ بندر سیراف در دوره آل بویه. ۴۰ دریانوردان سیرافی. ۴۱ سلیمان سیرافی نخستین جهانگرد مسلمانی که به چین سفر کرد. ۴۲ علما و دانشمندان سیراف. ۴۷ انحطاط و زوال سیراف. ۴۸ رکود سیراف جایگزینی کیش. ۴۹ رونق و تفوق هرمز در خلیج فارس.
۵۳	فصل چهارم: ورود پرتغالی‌ها به خلیج فارس و سلطه بر جزیره هرمز
	۵۳ چگونگی سلطه پرتغالی‌ها بر جزیره هرمز. ۵۷ اخراج پرتغالی‌ها از خلیج فارس. ۵۸ هلندی‌ها در خلیج فارس. ۶۱ هلندی‌ها در جزیره خارگ. ۶۲ اخراج هلندی‌ها از جزیره خارگ.
۶۵	فصل پنجم: نخستین تلاش‌های انگلستان برای حضور در آب‌های خلیج فارس
	۷۱ انعقاد قرارداد سعدون - پرایس در دوره کریم‌خان زند و گسترش نفوذ اقتصادی - سیاسی انگلستان در ایران. ۷۵ گسترش نفوذ بریتانیا در خلیج

فارس در قرن نوزدهم میلادی.

فصل ششم: آلمان‌ها در خلیج فارس

۷۹

۷۹ گسترش روابط اقتصادی ایران و آلمان در دوره قاجار. ۸۱ موقعیت استراتژیک بندر بوشهر و اهداف توسعه طلبانه آلمان‌ها در خلیج فارس. ۸۴ فعالیت‌های مأموران آلمان علیه انگلیس در افغانستان و ایران در خلال جنگ جهانی اول. ۸۷ تداوم مبارزات واسموس علیه انگلیسی‌ها در جنوب ایران.

فصل هفتم: فرانسوی‌ها در خلیج فارس

۹۵

۹۵ پیشینه روابط خارجی ایران و فرانسه. ۹۷ رقابت انگلیس و فرانسه در خلیج فارس. ۱۰۸ گسترش فعالیت‌های بازرگانی دولت فرانسه در نیمه دوم قرن نوزدهم میلادی در خلیج فارس. ۱۰۹ کنسول‌ها و نمایندگان سیاسی فرانسه در بوشهر. ۱۱۲ وادالا آخرین نایب کنسول فرانسه در بوشهر. ۱۱۴ کاوش‌های باستان‌شناسی فرانسویان در بوشهر.

فصل هشتم: عثمانی‌ها در خلیج فارس

۱۱۹

فصل نهم: دولت روسیه و اندیشه سلطه بر خلیج فارس

۱۲۵

۱۲۷ طرح روس‌ها در خلیج فارس. ۱۲۸ حضور پزشکان روسی در کرانه‌های شمالی خلیج فارس به بهانه مبارزه با طاعون. ۱۳۰ حضور ناوگان دریایی روسیه در خلیج فارس و بوشهر. ۱۳۳ اعزام هیئت‌های جغرافیایی روسیه به بنادر شمالی خلیج فارس. ۱۳۴ فعالیت‌های تجاری روسیه در خلیج فارس. ۱۴۰ تأسیس کنسولگری روسیه در بندر بوشهر.

فصل دهم: مسئله بحرین

۱۴۹

۱۵۳ قبول حاکمیت ایران بر خلیج فارس و بحرین توسط انگلیسی‌ها در زمان فتحعلی‌شاه قاجار. ۱۵۳ لغو ادعای مالکیت ایران بر بحرین در دوران محمدرضا شاه پهلوی.

فصل یازدهم: مالکیت ایران بر جزایر سه گانه ابوموسی، تنب بزرگ و کوچک	۱۵۷
فصل دوازدهم: خلیج فارس در دوران هشت سال دفاع مقدس	۱۶۱
۱۶۳ قرارداد الجزیره و عهدنامه مرزی و حسن همجواری دو کشور ایران و عراق. ۱۶۴ جنگ خلیج فارس.	
کتابنامه	۱۶۷
نمایه	۱۷۵
ضمائم	۱۸۷

پیشگفتار

نسل جوان حقیقت‌جوی و پرسش‌گر امروز در پی شناخت و عمق‌بخشی به آموخته‌ها و باورهای دینی خویش است، تا از این رهگذر به بینشی جامع و فراگیر پیرامون مجموعه مسائل فکری، فرهنگی و اجتماعی دست یابد. از این رو منابع مختلفی را می‌کاود، اما عطش دانستن همچنان او را به‌سوی شناخت بیشتر و بهتر سوق می‌دهد، تا با تکیه بر اندیشه‌های اصیل، هندسه فکری خویش را سامان بخشد.

یازده بهار است که سر برآوردن جوانه‌ها و شکفتن شکوفه‌ها، نهال کانون را به وجد آورده است. نهالی که ریشه بر باغ خردورزی دینی دارد و نگاه بر آسمان. می‌کوشد تا برای جوانان و دانشجویان سایه‌ای روح‌افزا بگستراند و بر پیکره‌اش، گوناگون و انبوه ثمر بنشاند.

در سال‌هایی که گذشته و می‌آید، میان کانون، جوانان، دانشجویان و اندیشه‌ورزان، پل‌ها و راه‌های بسیاری بنا نهاده شده و می‌شود.

مشاوره‌های دانشجویی، برگزاری نشست‌های گفتمانی و همایش‌ها

ارتباط گسترده کانون با دانشجویان و تشکل‌های دانشجویی سبب شده

است تا هر سال، صدها گونه مشاوره به شکل‌ها و گروه‌های دانشجویی، سخنرانی‌ها، مناظرات، میزگردهای متنوع و متعدد و از این دست فعالیت‌ها با استفاده از استادان و اندیشمندان در ساحت‌های گوناگون فکری، در کانون، برنامه‌ریزی و پایه‌گذاری گردد.

بررسی ویژگی‌های گوناگون اندیشه‌ها و افکار اندیشمندان و متفکران، موضوع‌هایی است که کانون آنها را نیز در قالب همایش‌های اندیشه‌شناسی پیگیری می‌کند.

حلقه‌های اندیشه

جمعی از دانشجویان، در بازه‌ای از زمان، گرد هم آمده و با بهره‌گیری از استادان و مربیان باتجربه و اندیشمند، می‌کوشند تا پس از به سر آمدن دوره، در دانش و مهارتی که حلقه برای آن شکل گرفته است، خبره و زبده گردند.

سایت

سایت کانون: www.kanooneandisheh.com

این سایت، پایگاه سازمانی و رسمی کانون به‌شمار می‌آید که آینه‌وار اخبار و برنامه‌های کانون را انعکاس می‌دهد.

باشگاه اندیشه: www.bashgah.net

سایت باشگاه اولین گفتارنامه مجازی و بزرگ‌ترین بانک مقالات در

ساحت مباحث فکری است. این سایت با برخورداری از بازدیدکنندگان بسیار، یکی از مؤثرترین پایگاه‌های فکری در فضای مجازی است.

کتاب

کانون تاکنون بیش از ۱۹۰ عنوان از پژوهش‌هایش را در پیکره کتاب منتشر کرده است. این آثار و پژوهش‌ها به ۱۴ ساحت اندیشه‌ای قدم نهاده و کوشیده‌اند تا برای خواننده جوان، روشنگر و پاسخ‌گو باشند. خوانندگان کتاب‌های کانون سه سطح گوناگون را شکل داده و آثار کانون برای این سه سطح نشر می‌یابند.

۱. جوان: کتاب‌هایی که در این سطح نگاشته می‌شوند، برای جوان سخن می‌گویند. جوان از آن روی که جوان است، میان ۱۸ تا ۲۴ بهار به عمر خویش دیده است و دست‌کم به میزان کسی که دبیرستان را گذرانده است، می‌داند و حقایق را دریافت می‌کند. او می‌تواند خواننده کتاب‌های جوان کانون بوده و محتوا، ساختار و نثر آن را پسند کند.

۲. دانشجو: سخن‌سرایی برای دانشجو، آنکه می‌پوید تا در ساحت خویش کاردان و کارشناس گردد، او که میان ۱۸ تا ۲۶ بار تقویم از روی تاریخ تولد او ورق خورده است، او که دانشگاه و استاد و تشکل و نشریه و ... را درک کرده است، سخن‌سرایی برای او آرمان کتاب دانشجوی کانون است.

۳. اندیشه: کسی که پویایی فکری خویش را تعالی بخشیده و بر

فرازهایی فراتر از کارشناسی قدم نهاده است، کمتر از ۲۸ بار به گردش مهر مسافر بوده است و در جاده برزخ خبرگی و خامی، آستان خبرگی را پیش رویش یافته است، می تواند خواهان و خواننده کتاب های اندیشه کانون قرار گیرد.

قلم کتابی که اکنون پیش روی شما است، برای سطح دانشجو، بر این ورق ها، رمق گرفته است. در این کتاب مؤلف ارجمند جناب آقای دکتر عبدالکریم مشایخی در دوازده فصل، تاریخ خلیج فارس را بررسی کرده و به طرح مسائلی در این زمینه پرداخته اند.

در صورتی که نقدها و پیشنهادهای خویش را به ما هدیه نمایید، ما را در مسیری که که می پیماییم، راهنما گشته و تکامل می بخشید.

کانون اندیشه جوان

مقدمه

آبراه خلیج فارس، یکی از مهم‌ترین مسیرهای دریایی است که نه تنها در آسیا بلکه در سراسر جهان از اهمیتی خاص برخوردار است. نام خلیج فارس با تمدن چند هزار ساله ایرانی پیوند دارد و از دوران باستان تا کنون هیچ دریایی هم چون خلیج فارس مورد توجه زمین‌شناسان، باستان‌شناسان، مورخان، بازرگانان، جهانگردان و سیاستمداران نبوده است. اگر چه درباره خلیج فارس، تاریخ، جغرافیا، جغرافیای تاریخی و اهمیت سیاسی - اقتصادی آن، کتاب‌ها و مقاله‌های بسیاری به چاپ رسیده است، اما کتاب حاضر تلاش دارد به زبان ساده تاریخ سیادت دریایی ایرانیان از دوران باستان تا عصر حاضر را مورد بحث و بررسی قرار دهد.

همچنین تلاش شده با استناد به اسناد و مدارک تاریخی، پیشینه نام‌گذاری خلیج فارس، پیشگامی حضور دریانوردان سیرافی در گسترش فرهنگ و تمدن ایرانی - اسلامی در سرزمین‌های دور و مسئله بحرین و تنب‌بزرگ و کوچک و مسائل دیگر خلیج فارس را مورد تدقیق و بررسی قرار دهد.

هدف اساسی در نگارش این کتاب آشنایی جوانان کشور با تمدن و

فرهنگ درخشان ایران به ویژه منطقه خلیج فارس است.

در اینجا ضروری می بینم از کانون اندیشه جوان و جناب آقای دکتر محمدامیر شیخ نوری، استاد برجسته دانشگاه الزهراء تهران تشکر و قدردانی کنم.

دکتر عبدالکریم مشایخی